

RESEARCH REPORT

PHOTOGRAPHY AND HISTORY OF EDUCATION Ten Years of Research by the History of Education Research Group at the UIB¹

Francisca Comas Rubí; Bernat Sureda Garcia
Grup d'Estudis d'Història de l'Educació (IRIE-UIB)

Using photography as an historical source for both general history and specifically for the history of education has given rise to many studies and debates over recent decades. Initially, it was deemed an objective visual testimony of a fact or event in the past, and used as such to illustrate or support a written text; for many decades, photography tended to be seen as a reflection of something real and dispassionate. Nowadays, however, there is general consensus that as with any other source, photography can be analysed, interpreted and even deciphered. It is true that it contains elements, objects, spaces or people whose existence is verified by the image. As Barthes stated, photography can lie as to the meaning of the thing...never to its existence.² Therefore, there are pre-existing elements in any snapshot that are clearly objective, but as historical sources that are duly analysed and interpreted, they can provide us with more information than this alone. Behind each photograph there are many personal, institution or social elements that have conditioned it. Not everything is photographed and what is, represents a certain moment. As with any social product, and as Bourdieu highlighted, what is deemed at a certain moment 'photographable' arises from a consensus of pre-existing interests, desires and even social norms.³

The History of Education Research Group at the University of the Balearic Islands (UIB) [<http://gedhe.uib.cat/>] has worked for ten years on the main research area of analysing and using photography as an historical source for looking at education. Our focus on this area began in 2007 when we put forward an initial research project where photography would be the main source for analysing the changes and continuities in education during the first 30 years of the 20th century. A series of prior pioneering works

¹ This report has been written within the framework of the *La fotografía publicada como representación de cambios y continuidades en la cultura escolar (1900-1970)* [*Published Photographs as a Representation of Changes and Continuities in Schooling*] project, EDU2014-52498-C2-2-P, funded by the State Programme to Promote Excellence in Scientific and Technical Research, State Sub-Programme for Knowledge Generation, within the context of the State Plan for Scientific and Technical Research and Innovation 2013-2016. Spanish Ministry of Economy, Industry and Competitiveness (EIP/ERDF, EU).

² Barthes, R. (1980) *Camera Lucida: Reflections on Photography*. New York: Hill and Wang.

³ Bourdieu, P. (1990) *Photography: A Middle-brow Art*. Cambridge: Polity Press.

in this thematic area undertaken internationally sparked our curiosity. Professor María del Mar del Pozo introduced these approaches to Spain in an interesting article published in the journal *Historia de la Educación*. In this first history of education work published on the topic in Spain⁴, Doctor Del Pozo presented a state of play of the international debate that had arisen surrounding the use of photographs as resources. With the contribution from Gaulupeau, Chassagne and Bassargette to the journal *Histoire de l'Éducation* in 1986 as an antecedent, the 20th edition of the International Standing Conference of the History of Education held in Louvain in 1998 looked at visual elements in education across history. Based on some of the papers presented in Louvain, the international journal *Paedagogica Historica* dedicated its first volume in 2000 to a monographic entitled *The History of Education and the Challenge of the Visual*. Interest in this topic spread at the annual conference of the European Educational Research Association, held in Finland, where the advantages and disadvantages of using photographic images as historical resources for researching the history of education were discussed, and some of these contributions were published in the journal *History of Education*.

The aforementioned article by María del Mar del Pozo also explained the controversy that arose internationally regarding whether photography as a source would be able to provide new relevant information for history of education research. This issue incited an interesting historiographic debate which, in our group, was used as a starting point for developing a new line of research.

The developed research projects and the objectives behind them, the activities undertaken and the results obtained will be set out below so that readers are able to get a hold on the historiographic contribution we are making with regard to photographs as an historical resource.

THE RESEARCH PROJECTS

The first research project developed by the History of Education Research Group on photography and the history of education was entitled 'Cambios y continuidades en educación a través de la imagen: una mirada distinta sobre el proceso de renovación educativa. El caso de Baleares (1900-1939)' [Changes and Continuities in Education Through Image: A Different Look at the Process of New Education. The Case of the

⁴ Pozo Andrés, M. del M. del (2006) 'Imágenes e historia de la educación: construcción, reconstrucción y representación de las prácticas escolares en el aula' in *Historia de la Educación. Revista Interuniversitaria* (Salamanca), 25, pp. 291-315.

Balearic Islands (1900-1939)] (HUM2007-61420). This project received funding from the Ministry of Science and Innovation as part of the National R&D&i Plan 2004-2007. The research team was led by Francesca Comas Rubí and comprised lecturers at the UIB from different disciplines: Bernat Sureda Garcia and Xavier Motilla Salas from the History of Education; Gabriel Janer Manila from the Anthropology of Education; Ramon Bassa Martín from Didactics, and Maria Josep Mulet Gutiérrez from the History of Art.

This initial project ran between 2008 and 2011, and was followed by a second project which, although not strictly a continuation of the first, did share many of the same general objectives. This second project was again led by Francesca Comas Rubí and comprised a specific team of specialists in the history of education at the UIB (Bernat Sureda Garcia, Xavier Motilla Salas and Sara González Gómez) and a Research Staff Training [FPI] fellow attached to the project (Gabriel Barceló Bauzá); it was entitled 'Inventario y estudio de las colecciones de fuentes fotográficas para la historia de la educación en Mallorca (1939-1990)' [The Inventory and Study of Collections of Photographic Sources related to the History of Education in Mallorca (1939-1990)] (EDU2011-23831). The project ran between 2012 and 2014 and received funding from the Ministry of Science and Innovation as part of the National R&D&i Plan 2008-2011.

Although they looked at different time spans, both in the same era, and the second project was more specifically focussed on Majorca (in contrast to the first which looked at all the Balearic Islands), they shared common objectives aimed at:

- Locating and analysing photographic documentation on educational history in both general and specialised public and private archives, school collections, private collections, the illustrated press, etc.
- Using photography as a documentary rather than mere illustrative resource to interpret the history of education.
- Developing analysis strategies and models for photography as an historical resource able to construct discourses.
- Linking research results to improving and innovating university teaching.
- Collaborating in the preservation of photographs as heritage, as well as promoting its value amongst the education community and society in general.

With the first project, and starting from this general framework, in addition to locating and analysing photographic documentation on education in the Balearic Islands and preserving it, photography was used as a resource in an attempt to provide a different and/or complementary view of the process of renewal in education in Spain from the late

19th century up to the Spanish Civil War. Within the framework of the second project, in addition to generally locating, analysing, inventorying and preserving, the aim was to analyse the changes and continuities in education from the Spanish Civil War until the LOGSE [Act on the General Organisation of the Education System] through photography.

A third project, developed in coordination with other Spanish universities (University of Alcalá de Henares and the Complutense University of Madrid), has just finalised this past decade of research into the history of education based on photography. The project is entitled 'La fotografía publicada como representación de los cambios y las continuidades en la cultura escolar (1900-1970)' [Published Photographs as a Representation of Changes and Continuities in Schooling] (EDU2014-52498-C2-2-P), a sub-project of the 'Renovación y tradición escolar en España a través de la fotografía (1900-1970)' [Educational Progressivism and School Tradition in Spain through Photography (1900 - 1970)] plan, known as MIRADAS [REGARDS], and coordinated by Doctor María del Mar del Pozo (University of Alcalá de Henares). The research team comprised Francesca Comas Rubí and Bernat Sureda Garcia, as lead researchers, and Xavier Motilla Salas and Sara González Gómez. The work team comprised lecturers from the UIB: Llorenç Gelabert Gual and Gabriel Barceló Bauzà, and researchers from overseas universities: Maria Augusta Martiarena (Federal Institute of Education, Brazil) and Ernesto Candeias Martins (Polytechnic Institute of Castelo Branco, Portugal). In turn, the Ministry has also recognised the training capacity of our research team, awarding us again a pre-doctoral grant linked to the project, currently held by Avelina Miquel Lara.

Whilst maintaining the common objectives of the previous projects, the third does not, on the one hand, set a geographical limit for the study but rather extends it to the whole of Spain and, on the other, focusses on published photography, it being deemed that published photographs particularly linked to schooling often demonstrate a highly propagandistic rather than documentary intent. Its aim is often to represent an idealised rather than truthful, everyday image of schooling, which widens the analysis scope of the study to how different school cultures have been configured throughout the 20th century. This project has provided new information on the history of education and, in addition, supplementary views of the analysed period in Spain. In turn, thanks to new models of iconographic analysis compared to those arising from the analysis of other types of photographs linked to schooling, it has shown the potential of published and, therefore, socially widespread photography as an historical resource for an analysis of schooling. Moreover, this project has participated in and enriched the historiographic debate

surrounding this topic in general at international level. The project results also strengthen recognition for these photographs as a part of the heritage of the history of education by using them as a source for research and teaching innovation.

The aims of the project were:

- Locating, analysing and comparing school photographs from the period under study through nationwide illustrated publications, establishing genres and sub-genres based on topics, interests, etc.
- Providing elements and categories for analysis of the photographs in the aim of generating new and/or complementary methodological and historiographic knowledge based on the research results.
- Generating and promoting new and/or complementary historical knowledge regarding the evolution of schooling in Spain through constructing and promoting iconographic discourses.
- Contributing to raise awareness of the importance of preserving and identifying photographs and their didactic and heritage value.
- Promoting knowledge transfer between social and/or institutional spheres which could impact the productive system and, specifically, business activities linked to cultural production.

ACTIVITIES UNDERTAKEN

The three projects have represented an important task in locating education-based photographs in the Balearics through different resources and across Spain through the illustrated press.

Based on the approach that photography is not a spontaneous visual testimony of 'what happened' but rather the consequence of efforts to construct a narrative discourse, our task focussed not just on locating and inventorying photographs but more so on uncovering possible interpretation models for them. We have attempted to combine methodology elements from the history of education, art and documentary, understanding these as open and flexible adaptations of the scientific method in historiographic research. The located images have been selected for their documentary value as per criteria of relevance, representativeness and originality, and a dual analysis – external and internal – has been undertaken on them.

The external analysis has attempted to determine issues such as the context in which the photos were taken (from technical to historical circumstances), the author,

motivation, etc. In turn, the internal analysis has attempted to interconnect the iconographic, narrative and encyclopaedic competences of each image.

The results have been distributed around the scientific community in books, articles and papers at conferences or specialised symposia. A full list may be viewed [here](#). We have written many articles to introduce interesting photography collections in terms of the history of education that until the present day had remained unseen (public and private archives, private collections, school collections, series, etc.). We have also published specific historical studies on different education and school topics where photographs have been used as the main resources. Some of these studies have brought up the issue of the role of the illustrated press and photography in generally promoting new pedagogical practices throughout the 20th century, such as school camps and the scout movement. We have produced work on the impact of these media on promoting New School methods, such as Maria Montessori or Émile Jaques-Dalcroze, as well as the promotion and even propaganda of educational projects in specific periods, such as the Spanish Civil War, Post-Civil War or late Francoism (1970 act). Furthermore, we have analysed how photography supported the construction of iconographic discourses surrounding education, schooling and childhood throughout the 20th century.

The diversity of specific photography-based studies on history of education topics has also enabled us to reflect historiographically on the value of photography as an historical source. In this sense, several publications have been produced (including monographs on international participation and promotion that have become benchmarks in the area) where this topic is looked at based on the practical experience of having used photographs as resources.

With regard to grant-based pre-doctoral training within the projects, our group is currently supervising two theses, one of which has now been finalised. Gabriel Barceló, an FPI grant-holder linked to the second research group project, had his viva in June 2017 and obtained a cum laude distinction. His thesis is entitled 'Primary Education in Majorca (1939-1949): School Culture and Practices.' The thesis is a compendium of publications – the first to be defended in this format within the history of education discipline in Spain. Avelina Miquel, who holds another pre-doctoral grant linked to the last research group project, is currently half-way through her training. Her thesis aims to analyse the illustrated press on the Republican side during the Spanish Civil War, specifically media published for combatants known as *war press*. This type of media used many images of childhood, schools and education (both children and adults) to construct propaganda and

ideology discourses. The use of these photographs and iconographic elements to construct discourses will, once the thesis is finalised, also be presented in compendium format and represent a hugely important historical and methodological contribution.

In turn, we are aware of the need to innovate in university teaching and have attempted to ensure the content of history education programmes at the UIB benefit from the results of our research projects. This is why our teaching innovation projects have involved our students in terms of the locating, analysis, preservation and promotion of education photographs. Our research group has, over the last ten years, received support from the UIB to develop projects aimed at improving teaching quality. The first project (2011-2012 academic year) was led by Bernat Sureda and entitled 'Creating a Virtual History of Education Environments for Independent Learning', offering Pedagogy, Social Education and Teacher Training Degree students the chance to access an independent learning environment through photographic images via the Moodle platform. A second project was led by Xavier Motilla (2012-2013 academic year) entitled 'One Photograph, One (Hi)Story' that led to the creation of an exhibition focussed on promoting, through photography, fragments of our educational past (this exhibition can be viewed online at: <http://gedhe.uib.cat/Exposicions/projecte/>).

The projects developed during the 2015-16 and 2016-17 academic years also led to two exhibitions. Sara González's project 'Historians Workshop: School Photographs, Records and Memories' organised a poster exhibition that combined image and memory. The last exhibition organised by the History of Education Research Group, within the framework of our third research project on photography and our 'Producing an Exhibition on Schools in the Early Franco Years' teaching innovation project, was a collaboration with the AMEIB (Balearic Islands Education Archive and Museum) and led to a touring exhibition entitled *Franco-era Schools*, which has travelled around different municipalities in Majorca.

The aim of our teaching innovation projects combining the locating, preservation and promotion of education photographs did not come about by chance. As mentioned, one of the main driving forces across all our research projects is the preservation of history of education heritage. Our participation in events celebrating school anniversaries, coordinating exhibitions and commemorative publications where photography has played an important role is in line with this aim. In celebration of the 175th anniversary of the foundation of the Escola Annexa teaching training school, an exhibition entitled *The Training School: 175 Years of History* was organised and can be viewed online at:

http://gedhe.uib.cat/Exposicions/escola_practiques/. We also took part in the centenary of the foundation of the first grade school in Palma, which led to a commemorative book edited by Francesca Comas being published with an interesting photographic collection. The Catalan commercial publisher Efadós also invited us to take part in its 'L'Abans' project, a publication in collectable instalments on the history of the city of Palma through photographs. Our group coordinated the section on education and learning in Palma between 1879 and 1975, and selected over three hundred photographs from different sources located thanks to the work carried out by our group within the framework of research projects into photography. These are now not only part of this collectable series but are also deposited in digital format with the Palma City Council Archive – an initiative that enables them to be both preserved and consulted by the public.

CIRCULATION OF PROJECT RESULTS

Below is a list of all the articles, books, book chapters and papers presented to conferences and published in collections.

PUBLICATIONS DERIVED FROM THE PROJECT *Changes and continuities in education through the image: a different look about the process of New Education. The case of the Balearic Islands (1900-1939)*, HUM2007-61420

BOOKS AND BOOK CHAPTERS

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat. «L'Escola de Pràctiques. Memòria gràfica», COMAS RUBÍ, Francisca; Oliver Jaume, Jaume (Coord.): *L'Escola Annexa. 175 anys de formació pràctica de mestres a les Illes Balears (1835-2010)*. Palma de Mallorca: Leonard Muntaner Editor [L'Arjau, 18], 2010, 231 - 264.

COMAS RUBÍ, Francisca; OLIVER JAUME, Jaume (coord). *L'Escola Annexa. 175 anys de formació pràctica de mestres a les Illes Balears (1835-2010)*. Palma de Mallorca: Leonard Muntaner Editor, [L'Arjau, 18], 2010.

SCIENTIFIC PAPERS

COMAS RUBÍ, Francisca; SUREDA GARCÍA, Bernat. «Photography and propaganda of the Maria Montessori method in Spain (1911-1931)», *Paedagogica Historica*, vol 48 (4), (2012), 571-587 URL: <http://dx.doi.org/10.1080/00309230.2011.633924>

COMAS RUBÍ, Francisca (coord.) *Educació i Història. Revista de Història de l'Educació*, Monogràfic sobre Fotografia i història de l'educació, 15, enero-junio 2010.

URL: <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000108%5C00000083.pdf>

COMAS RUBÍ, Francisca. «Fotografia i història de l'educació = Photography and History of Education», *Educació i Història. Revista de Història de l'Educació*, 15, enero-junio, (2010), 11-17.

URL: <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000108%5C00000083.pdf>

COMAS RUBÍ, Francisca; MARCH MANRESA, Miquel; SUREDA GARCIA, Bernat. «Les Pràctiques educatives de l'escoltisme de Mallorca durant la dictadura franquista a través de les fotografies», *Educació i Història. Revista de Història de l'Educació*, 15, enero-junio, (2010), 195-226

URL: <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000108%5C00000092.pdf>

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCÍA, Bernat. «Iconografía y representación gráfica de las colonias escolares de la Diputación de Baleares. Una aproximación a través del análisis de las fotografías de las memorias». *Revista Española de Pedagogía*, 250, septiembre-diciembre, (2011), 445-462

URL: <http://revistadepedagogia.org/vol.-lxix-2011/n%C2%BA-250-septiembre-diciembre-2011/>

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCÍA, Bernat. «Reptes, perspectives i possibilitats del patrimoni fotogràfic digital per a la història i el museisme educatiu», *Revista Educació i Cultura*, 22, (2011), 7-20.

URL: <http://www.raco.cat/index.php/EducacioCultura/article/view/253937/340723>

MOTILLA SALAS, Xavier «Imagen y proyección pública de las colonias escolares de la Menorca de principios del siglo XX. Una aproximación a través del análisis de la prensa y las fotografías», *Foro de Educación*, 13, (2011), 123-138

URL: <http://www.forodeeducacion.com/numero13/009.pdf>

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCÍA, Bernat «Iconografía de la modernització. Una mirada a la història de l'educació a Mallorca a partir de les fotografies (1900-1936)», *Historica.cat, Revista Digital d'Història*. Online 31-05-2010.

URL: <http://www.historica.cat/?p=2738>

PAPERS PRESENTED AT CONFERENCES OR CONGRESSES (PUBLISHED)

AGUILÓ, Catalina; COMAS, Francisca; MULET, Maria Jesús, «El projecte de recerca "Cambios y continuidades en educación a través de la imagen". La imatge com a eina documental». *Actes de les 11es Jornades Antoni Varés d'Imatge i Recerca*. Girona: Ajuntament de Girona, Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions (SGDAP), 2010, 116-118.

URL: http://www.girona.cat/sgdap/cat/jornades_actes.php

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCÍA, Bernat, «Internet en la conservación del patrimonio visual. Ventajas, dificultades y posibles líneas de actuación». COLLELLDEMONT, E.; PADRÓS, N.; CARILLO, I. (coord.) *Memoria, ciudadanía*

y museos de educación. Vic: Universitat de Vic, MUVIP, Càtedra Unesco Dones, 2010, 78-87.

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCÍA, Bernat. «La formació del magisteri femení a les Illes Balears fins a la II República en imatges». *Dones i educació. XIX Jornades d'Història de l'Educació*. Olot: Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (PEHOC), Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana (IEC), 2010, 135-149.

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCÍA, Bernat «El Guiatge catòlic de Mallorca als anys seixanta del segle XX. Aportacions al seu estudi a partir d'un diari personal i de les fotografies». *Dones i educació. XIX Jornades d'Història de l'Educació*. Olot: Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (PEHOC), Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana (IEC), 2010, 251-265.
URL: http://www.girona.cat/sgdap/cat/jornades_actes.php

PUBLICATIONS DERIVED FROM THE PROJECT *The inventory and study of collections of photographic sources related to the history of education in Mallorca (1939-1990)*, EDU2011-23831

BOOKS AND BOOK CHAPTERS

COMAS RUBÍ, Francisca (coord.). *L'Escola Graduada de Palma, cent anys aprenent (1912-2012)*. Palma de Mallorca: Lleonard Muntaner Editor, 2012.

COMAS RUBÍ, Francisca. «Localització, anàlisi i utilització de la fotografia com a font per a la història de l'educació: presentació dels projectes desenvolupats en el Grup d'Estudis d'Història de l'Educació de la UIB». COLLELLDEMONT, Eulàlia. (coord.). *Investigar la Història de l'Educació amb imatges*. Vic: Universitat de Vic-MUVIP, 2014, 53-64.

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCÍA, Bernat. *Fotografia i història de l'educació. Iconografia de la modernització educativa*. Palma de Mallorca: Lleonard Muntaner editor, 2012.

COMAS RUBÍ, Francisca (coord.). FULLANA PUIGSERVER, PERE; GONZÁLEZ GÓMEZ, SARA; MOTILLA SALAS, Xavier; RINCÓN VERDERA, Juan Carlos; SUREDA GARCIA, Bernat. *Guia pràctica per a l'elaboració de treballs històricoeducatius*. Palma de Mallorca: Edicions UIB, 2014.

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCÍA, Bernat. «L'Escola Graduada, un segle en imatges». COMAS RUBÍ, Francisca (coord.). *L'Escola Graduada de Palma, cent anys aprenent (1912-2012)*. Palma de Mallorca: Lleonard Muntaner Editor, 2012, 191-246.

COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat (Editors). *Imatges de l'escola, imatge de l'educació*. Palma de Mallorca: Edicions UIB, 2014.

URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=653673>

SCIENTIFIC PAPERS

COMAS RUBÍ, Francisca; FULLANA PUIGSERVER, Pere; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat. «Una imatge, una història», *Lluc. Revista de cultura i d'idees*, 3(2013), 52-55.

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat. «Elementos patrimoniales para la creación de un entorno virtual de autoaprendizaje: la incorporación de la fotografía histórica en la formación de profesionales de la educación», *BISEPHE. Boletín Informativo de la Sociedad para la Conservación del Patrimonio Histórico-Educativo*, 7, (2012), 40-45.

COMAS RUBÍ, Francisca; FULLANA PUIGSERVER, Pere; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat. «El proyecto “Una fotografía, una historia”: difusión de fotografías histórico-educativas entre los futuros profesionales de la educación», *BISEPHE. Boletín informativo de la Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico-Educativo*, (2013), 54-58.

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat. «La fotografía como fuente para la investigación y recurso para la docencia en Historia de la Educación», *Nuovo Bollettino CIRSE*, (2013), 87-96.

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCÍA, Bernat. «Pedagogical innovation and music education in Spain: Introducing the Dalcroze method in Catalonia», *Paedagogica Historica*, 50, 3 (2014), 320-337. URL:<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00309230.2014.887123#.U4xjASyKCUk>

GELABERT GUAL, Llorenç; COMAS RUBÍ, Francisca. «El fons fotogràfic de l'Escolania de Lluc». *Educació i Història, Revista d'Història de l'Educació*, núm. 23, (2014), 149-173. URL:http://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=revistes_cientifiques&subModuleName=&idColleccio=199

GELABERT GUAL, Llorenç; MOTILLA SALAS, Xavier. «Imatge, formació religiosa i educació a la revista il·lustrada Lluc (1921-1973)», *Educació i Història Revista d'Història de l'Educació*, 24, (2014), 103-134.

URL:<http://revistes.iec.cat/index.php/EduH/article/view/95961/95588>

MOTILLA SALAS, Xavier. «Presentació: premsa periòdica i història de l'educació», *Educació i Història, Revista d'Història de l'Educació*, 24, (2014), 9-16.

URL: <http://blogs.iec.cat/she/2014/12/22/numero-24-deducacio-i-historia/>

SUREDA GARCIA, Bernat; COMAS RUBÍ, Francisca. «La transición en los modelos de la pedagogía del ocio a finales del franquismo a través de fuentes fotográficas: las colonias de verano de Can Tàpera en Baleares», *Revista Lusofona de Educaçao*, 25 (2013), 159-176.

URL: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=34930940010>

SUREDA GARCIA, Bernat; COMAS RUBÍ, Francisca. «Proposals for women's education in the magazine "Feminal"». *History of Education and Children's Literature*, vol. VIII, núm. 2, (2013), 273-292

SUREDA GARCIA, Bernat; COMAS RUBÍ, Francisca. «La fotografía como instrumento de divulgación del método de María Montessori en Cataluña», *Revista METIS. Mondì educativi. Temi indagini suggestion*, en monográfico «Suggestioni Montessoriane. Ripensare l'umanità a partire dall'infanzia», IV, 2 (2014) URL: <http://www.metis.progedit.com/anno-iv-numero-2-122014-suggestioni-montessoriane-ripensare-lumanita-a-partire-dallinfanzia.html>)

SUREDA GARCIA, Bernat; MOTILLA SALAS, Xavier; COMAS RUBÍ, Francisca. «La revista Feminal: fotografía y visualización de la aportación femenina a la renovación educativa en Cataluña 1907-1917», *Historia de la Educación. Revista interuniversitaria*, Salamanca, 33, (2014), 215-230.

URL: <http://revistas.usal.es/index.php/0212-0267/article/view/12635>

PAPERS PRESENTED AT CONFERENCES OR CONGRESSES (PUBLISHED)

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel. «La enseñanza de la literatura en la Normal de Baleares durante la II República». *XVIII Coloquio de Historia de la Educación "Arte, literatura y educación"*. Vic (Barcelona), julio de 2015, 31-39.

URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=575474>

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel; COMAS RUBÍ, Francisca. «Una aproximació a l'escola a través de les memòries de pràctiques dels estudiants de magisteri: l'escola rural de Gorga», MAYORDOMO, A.; AGULLÓ, M.C.; Pérez, A. (editores). *Mestres d'Escola*. València: CEIC Alfons el Vell, Universitat de València, 2014. 317-334.

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel; COMAS RUBÍ, Francisca; SUREDA GARCÍA, Bernat. «El día escolar de la no violencia y la paz. Orígenes e internacionalización de una propuesta de educación para la paz». *Education, War & Peace. ABSTRACTS*. Londres: ISCHE 36, 2014, 21-22.

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel; RABAZAS ROMERO, Teresa. «La escuela en Mallorca durante el franquismo, una aproximación a través de las memorias de prácticas del 'Fondo Romero Marín'», COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat (Eds.). *Imatges de l'escola, imatge de l'educació*. Palma: Universitat de les Illes Balears, 2014, 87-99. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=653673>

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel; SUREDA GARCIA, Bernat. «La xarxa com a eina per a la recerca de fonts fotogràfiques per a una història de l'educació». COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat (Eds.). *Imatges de l'escola, imatge de l'educació*. Palma: Universitat de les Illes Balears, 2014, 367-376. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=653673>

COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCÍA, Bernat. «Nuevas perspectivas historiográficas: la fotografía como fuente para la historia de la educación», *CIMIE - II Congreso Internacional Multidisciplinar de Investigación Educativa*, Tarragona, vol. 1, 2013, 407-411
URL: http://amieedu.org/cimie/wpcontent/uploads/2014/03/Libro_comunicaciones_CIMIE_13_Volumen_I_Areas.pdf

COMAS RUBÍ, Francisca.; FULLANA PUIGSERVER, Pere; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara. «El retrat escolar, aproximació a un subgènere iconogràfic», COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat (Eds.). *Imatges de l'escola, imatge de l'educació*. Palma: Universitat de les Illes Balears, 2014, 377-388. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=653673>

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat. «Els repertoris fotogràfics per a una història de l'educació a les Illes Balears». *XX Jornades d'Història de l'Educació. Cohesió social i educació*. Girona: Universitat de Girona, Servei de Publicacions, 2012, 501-515.
URL: http://dugidoc.udg.edu:8080/bitstream/handle/10256/8291/div78_CohesioSocialEducativo.pdf?sequence=1

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat; GENÉ GONZÁLEZ, Rosa; LLABRÉS BENEJAM, Maria; PICORNELL RODRÍGUEZ, Maria Immaculada. «La Representació gràfica de la cohesió social en la premsa forana de Mallorca», *XX Jornades d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana. Cohesió social y educació*. Girona: Publicacions Universitat de Girona, 2012. 253-266
URL: http://dugidoc.udg.edu:8080/bitstream/handle/10256/8291/div78_CohesioSocialEducativo.pdf?sequence=1

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat. «Escuela y fotografía, entre el testimonio y la construcción del discurso narrativo», *III Foro Ibérico de Museísmo pedagógico / V Jornadas Científicas de la SEPHE*. Murcia: Universidad de Murcia, 2012, 405-417.

COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat. (2013) «Conocer por la imagen. Del debate historiográfico a la innovación docente a través de la fotografía como fuente para la Historia de la Educación». ESPIGADO, Gloria et. alt. (Eds.) *La constitución de Cádiz. Genealogía y desarrollo del sistema educativo liberal [XVII Coloquio nacional de historia de la educación]*, Cádiz: Universidad de Cádiz – Servicio de Publicaciones, 2013, 823-831.

FULLANA PUIGSERVER, Pere; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; COMAS RUBÍ, Francisca. «La fotografía en els llibres commemoratius dels centres escolars (1939-1975)», COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat

(Eds.). *Imatges de l'escola, imatge de l'educació*. Palma: Universitat de les Illes Balears, 2014, 147-157. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=653673>

GELABERT GUAL, Llorenç.; MOTILLA SALAS, Xavier. «Prensa ilustrada, formación religiosa y educación en Mallorca: la revista Lluch (1921-1961)», HERNÁNDEZ DÍAZ, José M^a (ed.): *Prensa pedagógica y patrimonio histórico educativo: contribuciones desde la Europa mediterránea e Iberoamérica*, Salamanca, Ediciones Universidad de Salamanca, 2013, 187-195

GELABERT GUAL, Llorenç.; MOTILLA SALAS, Xavier. «Los fondos fotográficos de interés patrimonial histórico-educativo de los Misioneros de los Sagrados Corazones de Mallorca», BADANELLI RUBIO, Ana M.; POVEDA SANZ, María; RODRÍGUEZ GUERRERO, Carmen (Coords.). *Pedagogía Museística: Prácticas, usos didácticos e investigación del patrimonio educativo*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 2014, 449-458.

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara.; COMAS RUBÍ, Francisca. «El *Diario Escolar* de Baleares: valor patrimonial e historiográfico de un suplemento dominical de la prensa ordinaria», HERNÁNDEZ DÍAZ, José M^a (ed.): *Prensa pedagógica y patrimonio histórico-educativo: contribuciones desde la Europa mediterránea e Iberoamérica*, Salamanca, Ediciones Universidad de Salamanca, 2013, 223-233.

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; COMAS RUBÍ, Francisca; FULLANA PUIGSERVER, Pere. «La «construcció» del record escolar a través de la fotografia: la «deconstrucció» de dos anuals col·legials», COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat (Eds.). *Imatges de l'escola, imatge de l'educació*. Palma: Universitat de les Illes Balears, 2014, 159-169. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=653673>

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; FULLANA PUIGSERVER, Pere; COMAS RUBÍ, Francisca. «Prensa escolar i fotografia: inventari i consideracions inicials acotades a la Mallorca del franquisme», COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat (Eds.). *Imatges de l'escola, imatge de l'educació*. Palma: Universitat de les Illes Balears, 2014, 403-413. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=653673>

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier. «Fotografía, infancia y muerte. El álbum familiar y los retratos *postmortem* como instrumentos de construcción social de la memoria», CAGNOLATI, A. y HERNÁNDEZ HUERTA, J. L.: *La Pedagogía ante la Muerte: reflexiones e interpretaciones en perspectivas histórica y filosófica. Simposio de Historia de la Educación*. Actas, Fahren House, 2015, 87-95.

LLINÀS FERRÀ, Bartomeu; SUREDA GARCIA, Bernat. «L'escola de vacances: la memòria gràfica de les colònies escolars de la Transició democràtica a les Illes Balears», COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat (Eds.). *Imatges de l'escola, imatge de l'educació*. Palma: Universitat de les Illes Balears, 2014, 185-198. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=653673>

MOTILLA SALAS, Xavier; GELABERT GUAL, Llorenç. «La fotografia escolar i educativa en l'inici de la premsa il·lustrada a Mallorca entre els segles XIX i XX», COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat

(Eds.). *Imatges de l'escola, imatge de l'educació*. Palma, Universitat de les Illes Balears, 2014, 239-251. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=653673>

MOTILLA SALAS, Xavier; GELABERT GUAL, Llorenç. «Fotoperiodisme, revistes il·lustrades i educació a Mallorca (1917-1936)», COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat (Eds.). *Imatges de l'escola, imatge de l'educació*. Palma: Universitat de les Illes Balears, 2014, 253-265. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=653673>

MOTILLA SALAS, Xavier; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara. «La utilización del grabado en *El buen amigo. Periódico para la enseñanza de niños y adultos* de Joan Benejam Vives», XVIII Coloquio de Historia de la Educación “Arte, literatura y educación”. Vic (Barcelona), julio de 2015, 409-423
URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=575474>

SUREDA GARCIA, Bernat; BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel. «Sindicalismo docente y renovación pedagógica: la revista *Pissarra*», HERNÁNDEZ DÍAZ, José M^a (ed.): *Prensa pedagógica y patrimonio histórico educativo: contribuciones desde la Europa mediterránea e Iberoamérica*, Salamanca, Ediciones Universidad de Salamanca, 2013, 405-412

SUREDA GARCIA, Bernat; BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel. «L'escola divulgada pel Franquisme: el fons fotogràfic de l'Agència EFE». COMAS RUBÍ, Francisca; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat (Eds.). *Imatges de l'escola, imatge de l'educació*. Palma: Universitat de les Illes Balears, 2014, 277-288. URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=653673>

PUBLICATIONS DERIVED FROM THE PROJECT *Published Photographs as a Representation of Changes and Continuities in Schooling*, EDU2014-52498-C2-2-P

BOOK AND BOOK CHAPTERS

AULÍ GINARD, Antoni; CÁNOVAS SALVÀ, Joan; COMAS RUBÍ, Francisca; MOTILLA SALAS, Xavier; SUREDA GARCIA, Bernat. «Arxiu i Museu de l'Educació de les Illes Balears (AMEIB)», ÁLVAREZ DOMÍNGUEZ, Pablo (Coord.). *Los Museos Pedagógicos en España: entre la memoria y la creatividad*. Gijón: TREA, Ediciones (ISBN:978-84-9704-957-3) y Editorial Universidad de Sevilla (EUS), 2016, 213-226.

COMAS RUBÍ, Francisca. «El retrato de recuerdo escolar, fuente histórica y bien patrimonial», COLMENAR, C.; RABAZAS, T. *Memoria de la educación. El legado pedagógico de Julio Ruiz Berrio*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2015, 327-337.

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier. «La fotografía postmortem infantil y su papel en la evocación del recuerdo y la memoria», GONZÁLEZ GÓMEZ, S.; PÉREZ MIRANDA, I.; GÓMEZ SÁNCHEZ, A. M^a. (Eds.), *Mors certa, hora incerta. Tradiciones,*

representaciones y educación ante la muerte. Salamanca: Fahrenhouse, 2016, 39-65.
URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5873364>

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; PÉREZ MIRANDA, Iván y GÓMEZ SÁNCHEZ, Alba M^a. (Eds.). *Mors certa, hora incerta. Tradiciones, representaciones y educación ante la muerte*. Salamanca: Fahrenhouse, 2016.
URL: <http://www.fahrenhouse.com/omp/index.php/fh/catalog/book/20>

SUREDA GARCIA, Bernat; COMAS RUBÍ, Francisca, MOTILLA SALAS, Xavier; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel. *Les fonts fotogràfiques en la historia de l'educació*. Palma de Mallorca: Leonard Muntaner editor, 2017.

SCIENTIFIC PAPERS

BARCELÓ, Gabriel. «Photography and school culture in post-war Spain (1939-1945). A look at Majorca», *Encounters in Theory and History of Education* [Queen's University. Kingston. Canadá], 17 (2016), 93-118. URL: <https://ojs.library.queensu.ca/index.php/encounters/article/view/6289>

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel; COMAS RUBÍ, Francisca; DEL POZO ANDRÉS, María del Mar.. «La práctica escolar durante los primeros años del Franquismo», *História da Educação* [Universidade Federal do Rio Grande do Sul. Brasil], 22, 24 (2018), 334-357. URL: <http://seer.ufrgs.br/index.php/asphe/article/view/71710>

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel; COMAS RUBÍ, Francisca; SUREDA GARCIA, Bernat. «Abriendo la caja negra: la escuela pública española de postguerra», *Revista de Educación*, 371 (2016), 61-82. URL: <http://www.mecd.gob.es/dctm/revista-de-educacion/articulos371/articulosengesp/03barcelobilingue.pdf?documentId=0901e72b81ffb1b0>

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel; MOLL BAGUR, Sergi; SUREDA GARCIA, Bernat. «La escuela privada religiosa en Mallorca durante la postguerra. Cultura y práctica escolar», *History of Education & Children's Literature* [EUM, Edizione Università di Macerata. Macerata. Italia], XII, 2 (2017), 191-212.

GELABERT GUAL, Llorenç. «Música Viva: un proyecto integral a partir del canto colectivo», *DEDICA, Revista de Educação e Humanidades*, 9 (2016), 247-261.

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; COMAS RUBÍ, Francisca. «Fotografía y construcción de la memoria escolar», *History of Education & Children's Literature*, 11, 1(2016), 215-236.

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier. «Iconografía de la modernización educativa en España en el contexto de la Ley General de Educación de 1970», *Historia y Memoria de la Educación*, monográfico sobre Fotografía, Propaganda y Educación (2018) (accepted).

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; SUREDA GARCIA, Bernat «Discurso pedagógico y defensa del magisterio en Rufino Carpena Montesinos», *Revista História da Educação*, 21 (51), (2017), 229-251. URL: <http://seer.ufrgs.br/index.php/asphe/article/view/60932>

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; SUREDA GARCIA, Bernat; COMAS RUBÍ, Francisca. «La renovación escolar del Ayuntamiento de Barcelona y su difusión fotográfica (1908-1936)». *Revista Española de Pedagogía*, 75 (268), (2017), 519-539. URL: <https://revistadepedagogia.org/lxxv/no-268/la-renovacion-escolar-del-ayuntamiento-de-barcelona-y-su-difusion-fotografica-1908-1936/101400033980/>

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; SUREDA GARCIA, Bernat «The healthy child. Photography and the promotion health awareness in schools in Barcelona (1909-1933)». *History of Education and Children's Literature*, Special Issue about "Images of the European Child". (2018) (accepted).

MIQUEL LARA, Avelina; COMAS RUBÍ, Francisca. «Fotografía, educación y propaganda durante la Guerra Civil, una aproximación desde Nova Iberia», *Historia y Memoria de la Educación*, monográfico sobre “Fotografía, Propaganda y Educación”. (2018) (accepted).

MIQUEL LARA, Avelina; COMAS RUBÍ, Francisca. «The War Child. Childhood photographed in the Republican military press during the Spanish Civil War (1936-39), *History of Education and Children's Literature*, Special Issue about "Images of the European Child".(2018) (accepted).

MIQUEL LARA, Avelina; SUREDA GARCIA, Bernat; COMAS RUBÍ, Francisca (2018) «Social and Educational Modernisation in Spain: The Work of Segell Pro Infància in Catalonia (1934-1938)», *Paedagogica Historica*. (online 22-01-2018) URL:<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00309230.2017.1417321>

MOTILLA SALAS, Xavier; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara. «Research and teaching with photographs. Historical and educational photography resources in illustrated magazines (Majorca, Spain, 1902-1936)», *Revista História da Educação* [pendiente de aceptación].

SUREDA GARCÍA, Bernat; COMAS RUBÍ, Francisca. «Álbum photographique scolaire, histoire et configuration de l'identité des établissements scolaires: le cas du collège Sant Josep Obrer de Palma», *Encounters in Theory and History of Education*, 17 (2016), 119-140. URL: <https://ojs.library.queensu.ca/index.php/encounters/issue/view/586>

SUREDA GARCÍA, Bernat; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara: «Discurso pedagógico y defensa del magisterio en Rufino Carpena Montesinos», *Revista História da Educação*, 21-51 (2016), 229-251. URL: http://www.scielo.br/scielo.php?pid=S2236-34592017000100229&script=sci_abstract&tlng=es

SUREDA GARCÍA, Bernat; MARTIARENA OLIVEIRA, María Augusta. «La fotografía en los orígenes de la difusión de los boy scouts al sur del Brasil y en España 1910-1930», *Historia y Memoria de la Educación*, monográfico sobre Fotografía, Propaganda y Educación. (2018) (accepted).

PAPERS PRESENTED AT CONFERENCES OR CONGRESSES (PUBLISHED)

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel. «Los espacios escolares en Baleares durante la postguerra. Una aproximación a través de las “voces” de los estudiantes de magisterio». DÁVILA BALSERA, P. y NAYA GARMENDIA, L.M. (coord.) *Espacios y patrimonio histórico-*

educativo VII Jornadas Científicas de la SEPHE (Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico-Educativo) y el V Symposium de la Rede Iberoamericano para a Investigaçã o e a Difusã o do Patrimônio Histórico Educativo. [San Sebastián], 2016, 869-880. URL: <http://hdl.handle.net/10810/18512>

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel. «La escuela primaria durante la postguerra: una aproximación etnográfica a través del caso de Mallorca», Sociedade Portuguesa de História da Educação (HISTEDUP); Sociedad Española de Historia de la Educación (SEDHE). (Coord.). *VIII Encuentro Ibérico de Historia de la Educación*. Lugo, 2016. [en prensa]

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel; GELABERT GUAL, Llorenç; «Educación vial en Mallorca durante el franquismo. Memoria e imágenes del primer parque infantil (1963)». BADANELLI, Ana M^a; COLMENAR, Carmen; OSSENBACH, Gabriela; POZO, M^a del Mar del; RABAZAS, Teresa; RAMOS, Sara (Eds.). *XIX Coloquio de Historia de la Educación. Imágenes, discursos y textos en Historia de la Educación. Retos metodológicos actuales. Libro de resúmenes*. Madrid: Fundación General de la Universidad de Alcalá, 2017, 62-65. URL: <https://congresosalcala.fgua.es/sedhe2017/ficha/1517/libro-de-resumenes/>

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara. «Lleure i adoctrinament en temps de guerra. Els campaments de FET y de las JONS a Mallorca», Societat d'Història de l'Educació dels Països de llengua catalana; Universidad de Valencia. (Coord.). «Educar en temps de guerra». *XXII Jornades Internacionals d'Història de l'Educació*. València: Diputació de València. Institució Alfons el Magnànim, 2016, 147-158
URL: <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=662956>

BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel; SUREDA, Bernat. «Cultura escolar immaterial en temps de guerra. Els canvis de nom a les escoles de Palma», Societat d'Història de l'Educació dels Països de llengua catalana; Universidad de Valencia. (Coord.). «Educar en temps de guerra». *XXII Jornades Internacionals d'Història de l'Educació*. València: Diputació de València. Institució Alfons el Magnànim, 2016, 387-398. URL: <https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=&subModuleName=&idCatalogacio=27369>

GELABERT GUAL, Llorenç. «Música Viva: un proyecto integral a partir del canto colectivo», *XIV SIEMAI – Simposio Internacional Educación Música Artes Interculturales – IX Encuentro de Primavera*. Facultad de Ciencias Sociales y Humanas de Teruel (Universidad de Zaragoza), 13-16 abril 2016.

GELABERT GUAL, Llorenç; MOTILLA SALAS, Xavier. «Es Conservatori, prensa pedagógica y educación musical en Mallorca», HERNÁNDEZ DÍAZ, J. M^a (coord.). *La prensa de los escolares y estudiantes. Su contribución al patrimonio histórico educativo*. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca, 2015, 729-744.

GELABERT GUAL, Llorenç; MOTILLA SALAS, Xavier. «Aproximación iconográfica al Conservatorio Profesional de Música y Danza de Mallorca», DÁVILA BALSERA, P. y NAYA GARMENDIA, L.M. (coord.) *Espacios y patrimonio histórico-educativo VII Jornadas Científicas de la SEPHE (Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico-Educativo) y el V Symposium de la Rede Iberoamericano para a Investigaçã o e a Difusã o do Patrimônio Histórico Educativo*. [San Sebastián], 2016, 795-811. URL: <http://hdl.handle.net/10810/18512>

GELABERT GUAL, Llorenç; MOTILLA SALAS, Xavier. «Formació religiosa i educació a Mallorca (1936-1939): aproximació iconogràfica a l'aportació de la congregació dels Missioners dels Sagrats Cors de Jesús i Maria», «Educar en temps de guerra». *XXII Jornades Internacionals d'Història de l'Educació*. València: Diputació de València. Institució Alfons el Magnànim, 2016, 275-291

URL:<https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=&subModuleName=&idCatalogacio=27369>

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara. «Fotografías y testimonios orales como recursos didácticos para la docencia en historia de la educación». *V Congreso Internacional Multidisciplinar de investigación educativa*, Sevilla, España, 2016.

URL: http://amieedu.org/actascimie16/wp-content/uploads/2016/06/273_A9.pdf

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; BARCELÓ BAUZÀ, Gabriel. «Entre fotografías, recuerdos y memoria: resultados de un proyecto de innovación docente», Monge, Carlos; Gómez, Patricia. (Eds.). *II Congreso Virtual Iberoamericano sobre Recursos Educativos Innovadores*. CIREI 2016. Alcalá de Henares: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Alcalá de Henares, 2017, 241-249.

URL:https://www.researchgate.net/publication/318209183_Entre_fotografias_recuerdos_y_memoria_resultados_de_un_proyecto_de_innovacion_docente

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier. «Fotografía, infancia y muerte: el álbum familiar y los retratos postmortem como instrumentos de construcción social de la memoria», CAGNOLATI, A.; HERNÁNDEZ HUERTA, J. L. (coord.). *La Pedagogía ante la Muerte: reflexiones e interpretaciones en perspectivas histórica y filosófica. Simposio de Historia de la Educación*. Actas. Salamanca: Farenhouse, 2015, 87-95.

GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara; MOTILLA SALAS, Xavier. «Escola i infància durante la Guerra Civil: potencialitats i usos didàctics de les fotografies per a la història de l'educació». «Educar en temps de guerra». *XXII Jornades Internacionals d'Història de l'Educació*. València: Diputació de València. Institució Alfons el Magnànim, 2016, 583-595.

URL:<https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=&subModuleName=&idCatalogacio=27369>

MIQUEL LARA, Avelina; COMAS RUBÍ, Francisca. «Fotografía, guerra i educació a Mallorca: aproximació al discurs iconogràfic de la revista 'Aquí estamos' (1936-1939)». «Educar en temps de guerra». *XXII Jornades Internacionals d'Història de l'Educació*. València: Diputació de València. Institució Alfons el Magnànim, 2016, 305-319

URL:<https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do?moduleName=&subModuleName=&idCatalogacio=27369>

MIQUEL LARA, Avelina; COMAS RUBÍ, Francisca. «La representación gráfica la obra educativa del Segell Pro Infància en Catalunya», DÁVILA BALSERA, P. y NAYA GARMENDIA, L.M. (coord.) *Espacios y patrimonio histórico-educativo VII Jornadas Científicas de la SEPHE (Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico-Educativo) y el V Simposium de la Rede Iberoamericano para a Investigaçã o e a Difusão do Patrimônio Histórico Educativo*. [San Sebastián], 2016, 813-823. URL:

<http://hdl.handle.net/10810/18512>

MIQUEL LARA, Avelina; COMAS RUBÍ, Francisca. «La revista Nova Iberia. Fotografía, educación propaganda durante la Guerra Civil» BADANELLI, Ana M^a; COLMENAR, Carmen; OSSENBACH, Gabriela; POZO, M^a del Mar del; RABAZAS, Teresa; RAMOS, Sara (Eds.). *XIX Coloquio de Historia de la Educación. Imágenes, discursos y textos en Historia de la Educación. Retos metodológicos actuales. Libro de resúmenes*. Madrid: Fundación General de la Universidad de Alcalá, 2017, 127-130.

URL: <https://congresosalcala.fgua.es/sedhe2017/ficha/1517/libro-de-resumenes/>

MOTILLA SALAS, Xavier; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara. «Imagen y proyección pública de la Obra Sindical de Educación y Descanso a través de la Agencia EFE», BADANELLI, Ana M^a; COLMENAR, Carmen; OSSENBACH, Gabriela; POZO, M^a del Mar del; RABAZAS, Teresa; RAMOS, Sara (Eds.). *XIX Coloquio de Historia de la Educación. Imágenes, discursos y textos en Historia de la Educación. Retos metodológicos actuales. Libro de resúmenes*. Madrid: Fundación General de la Universidad de Alcalá, 2017, 135-138.

URL: <https://congresosalcala.fgua.es/sedhe2017/ficha/1517/libro-de-resumenes/>

SUREDA GARCIA, Bernat.; COMAS RUBÍ, Francisca. «La representación gráfica la obra educativa del Segell Pro Infància en Cataluña», DÁVILA BALSERA, P. y NAYA GARMENDIA, L.M. (coord.) *Espacios y patrimonio histórico-educativo VII Jornadas Científicas de la SEPHE (Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico-Educativo) y el V Simposium de la Rede Iberoamericano para a Investigaçã e a Difusão do Patrimônio Histórico Educativo*. [San Sebastián], 2016, 759-771 URL: <http://hdl.handle.net/10810/18512>

SUREDA GARCÍA, Bernat; GONZÁLEZ GÓMEZ, Sara. «Educacionista, una publicación escolar pionera (1912-13)», HERNÁNDEZ DÍAZ, J. M^a (coord.). *La prensa de los escolares y estudiantes. Su contribución al patrimonio histórico educativo*. Salamanca, Ediciones Universidad de Salamanca, 2015, 221-231.

La fotografía publicada como representación de cambios y continuidades en la cultura escolar (1900-1970) [Published Photographs as a Representation of Changes and Continuities in Schooling] project, EDU2014-52498-C2-2-P

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL
DEVELOPMENT FUND
"A way to make Europe"

Universitat
de les Illes Balears